

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1616

6. Aliæ de celebritate Paschatis quæstiones soluu[n]tur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14007

Quarto queritur, Quare ratione factum sit per nouam Calendarij correctionem, vt Aequinoctium propè diem vigesimam primam Martij, ad quam est reuocatum, retineatur in posterum, ne deserat suam sedem, & versus principium mensis progrediatur, vt ante Calendarij correctionem? Respondeo, institutam esse hanc rationem: vt seruata quidem consueta ratione intercalandi vnum diem quarto quoque anno, in posterum non singuli que centesimi anni bissextilis sūt (licet secundum consuetam rationem annorum bissextilium singuli bissextilis esse debèrent) sed primi tres centesimi post annum 1600. siant communes, videlicet dierum tantum 365. quales sunt anni 1700. 1800. 1900. quartus autem subsequens centesimus, id est, 2000. Bissextilis sit, scilicet dierum 366. Item tres centesimi proximi 2100. 2200. 2300. eodem modo communes siant, & quartus centesimus proximus 2400. bissextilis sit. Atque ita deinceps eodem semper ordine seruato. Huius intercalationis rationem fuisse ceteris commodiorem probat Christophorus Clavius [in prædicta Apologia libro primo cap. 5.]

Quinto queritur, Quo pacto Ecclesia Aequinoctium verum constituat in vna certa die, videlicet vigesima prima Martij, cum duos Aequinoctium postulet, & non semper in die vigesima prima Martij, sed interdum vel ante, vel post contingat, videlicet in vigesima secunda die, aut in vigesima? Respondeo cum Christoph. Clauio in prædicta Apologia lib. 1. c. 5. & Francolino de tempor. Hyst. Canonica, cap. 78 nu. 13. Aequinoctium verum duobus modis accipi: Aut enim accipitur vere prout in rerum natura est, & ab Astronomis consideratur: aut accipitur, prout in Calendario affigitur ad certum aliquem diem, & ab Ecclesia ad Pascha celebrandum adhibetur Aequinoctium verum & naturale & duos dies sibi deposcit, nec vno die contineri; & claudi potest, propterea quod si in aliquo anno bissextili contingat, v. g. die vigesima prima Martij circa meridiem, idem sequenti anno accidet sex horis tardius, videlicet die vigesima prima sub occasum solis, propter sex horas; quæ in anno quolibet communi post bissexturn omituntur: deinde proximo anno continget die vigesima prima circa mediam noctem: & alio anno sequente accidet die vigesima secunda circa ortum solis; ac tandem sequenti anno, qui item bissextilis est, ad diem vigesima primam circa meridiem redibit, propter integram diem intercalarem adiectam. Ecclesiasticum vero Aequinoctium vnum certum diem continet, vt in toto terrarum orbe omnes Christiani vno eodemque die Pascha celebrent. Nam maioris ponderis & momenti est concordia & consensus Christianorum in paschate colendo, quam obseruatio veri Aequinoctij: at satis est, si Aequinoctium Ecclesiasticum à naturali & vero non multum distet, quamuis aliquando non nihil differat, in hoc enim Ecclesia nulla diuina, aut naturali Lege astringitur, sed tantum Canonici iuris est, vt sic vel aliter faciat.

Sexto queritur, An aliquando contingat ex hoc, quod Aequinoctium verum Ecclesia constituat in vna certa die Martij, vt Pascha rejiciatur in secundum mensem, aut interdum primum mensis præueniat, & Luna quarta decima, quæ est aliqui Paschalis ex decretis Patrum, & Concilij Nicæni, pertineat vel ad vltimum mensis anni, vel ad secundum mensis anni post Aequinoctium? Respondeo cum eisdem Auctoribus id aliquando contingere, e. g. si Aequinoctium contingere die vigesima Martij in meridiem in anno bissextili, anno proxime sequenti, continget sex horis tardius, videlicet die 21. circa occasum solis: deinde in anno sequenti accidet circa mediam noctem; in anno sequenti accidet circa mediam noctem; in tertio post bissexturn accidet die 22. circa ortum solis: quod si forte tunc dies vigesima secunda Martij fuerit Dominica, celebrabitur Pascha in ea die; & tamen in ea die est Aequinoctium. Et Luna quarta decima præcedit Aequinoctium, & pertinet ad vlti-

mum mensis anni, non primum. Fac item Aequinoctium contingere die vigesima Martij, duabus horis post meridiem, & horis viginti duabus ante meridiem vigesima primæ diei Martij, Pascha rejicietur in secundum mensis anni, eo quod Luna quarta decima incidat ante diem vigesimam primam Martij, & eam tanquam Lunam vltimi mensis Ecclesia habet: eo quod antecedit vigesimam primam diem Martij, in quo Aequinoctium collocavit: cum tamen cadat in ipsum diem Aequinoctij veri & naturalis. Ecclesia enim Lunam quartam decimam, quæ antecedit diem vigesimam primam Martij, habet pro Luna duodecima, & vltimi mensis; quamuis incidat in Aequinoctium verum & naturale, quoniam cadit ante Aequinoctium Ecclesiasticum: & Lunam quartam decimam, quæ cadit in diem vigesimam primam Martij, habet pro Luna legitima, & 2^a ad celebritatem Paschæ, quamuis antecedit Aequinoctium verum & naturale, quia cadit in Aequinoctium Ecclesiasticum, non ante illud. Nec in his est aliquid absurdum; cum hæc protulerint, quia Ecclesia vnum tantum diem tribuit Aequinoctio ob concordiam omnium Christianorum in Paschate celebrando in vno eodemque die; cum tamen Aequinoctium verum & naturale duos dies deposcat, vt dixi. Est igitur duplex Aequinoctium, verum, & Ecclesiasticum; & duplex primus mensis, verus & Ecclesiasticus.

Cap. VI.

Alia de celebritate Paschæ questio- nes soluntur.

Primo queritur, Quota Luna primi mensis Christus Dominus vna cum Discipulis suis agnum Paschalem comedit, & An eadem die, qua Christus, Iudæi etiam Pascha fecerint? Verus sane & difficilis questio est, An eo anno quo Christus Dominus est occisus, Iudæi suam Pascha celebrauerint, feria quinta, hoc est, An eodem die, quo Christus, videlicet ad vesperam ferie quintæ, agnum immolauerint, & ederint, an vero postis feria sexta, in qua Christus est in crucem actus, Pascha comederint ad vesperam eius ferie. Quinque super hæc re sunt sententia discrepantes. Prima est Græcorum, quam secuti videntur Euthymius in *Matthæo* c. 26. super illa verba: *Vespere autem facto discumbebat (Dominus) cum duodecim; Cedrenus in compendio Hyst.* cum agit de Augusto Imperatore; Nicephorus, lib. 1. ca. 28. eo anno Paschæ diem festum in sabbatum incidisse, & feria sexta ad vesperam Iudæos agnum immolasse, & comidisse, ac ita Christum Dominum agni Paschalis escam antcipasse; vt qui agnum ederit Luna decima tertia ad vesperam ferie quintæ. Et proinde quia ante Lunam decimam quartam Iudæi fermenta o pane vesebantur, Christum Apostolos in ea cena fermentato pane vfos fuisse, & in eo Eucharistiæ sacramentum consecisse. si enim, inquiunt, in feria sexta, in qua Christus vs est occisus, festus dies Paschæ ageretur, non liceret Iudæis eo die accusare, condemnare, cruci affigere, angariare, sepelire, quæ omnia refert Evangelica historia eo die Iudæos fecisse. Immo pij ac religiosi Iudæi curarunt Dominicum corpus è cruce tollendum, sepulture mandandum, aromatata emenda, ac cetera paranda, quia inclinabat iam dies, ac sabbatum appetebat: ergo dies ille erat profestus. Ioan. item 13. vbi sermo est de vltima Dominica cena, dicitur: *Ante diem festum Paschæ*: sed ea cenâ facta est ad vesperam ferie quintæ, & dies festi more Iudaico, celebrabantur à vespere vnius diei vsque ad vesperam sequentis: ergo ea vespere, qua Christus cenabat, iam inceperat dies festus Paschæ, si eo anno incidit in feriam sextam: sed Ioannes ait: *[Ante diem festum Paschæ]* ergo ea cena nequaquam fiebat in vespere sequentis diei festi. Insuper Ioan. 18. dicitur: *Non introibitis in Prætorium, ut non contaminaremini, sed*

ut manducarent Pascha. Ergo Iudæi agnum nondum comederant: Postremo Ioan. 19. legimus: *Erant autem Parasceue Pascha hora quasi sexta*, ergo in feria sexta erat præparatio Paschæ, non Pascha. Ibidem quoque subiungit Euangelista: *erat enim magnus dies ille sabbati*: videlicet, quia in illud sabbatum incidit dies festus Paschæ. Atque hæc est Græcorum opinio, quam constans omnium Latinorum sententia confutauit, & contra Græcos Epistolam scripsit Anselmus de *Fermentato & Azymo*, & Innocent. III. lib. 4. de *Mysteriis Missæ* cap. 4. Græci in hac re tueri se nituntur auctoritate Irenæi, Origenis, Epiphaniij, Chrysostomi, Cyrilli: sed reuera hi Patres, vt mox dicam, solum aiunt Christum Dominum passum, & mortuum fuisse Luna quarta decima: sed non sequitur, vt inserunt, agnum Paschalem comedisse Luna tertiadecima, vt Græci volunt. Item aiunt Christum esum agni anticipasse: sed non inde fit, vt dixerint comedisse agnum Luna tertia decima, sed Iudæos esum agni distulisse.

Secunda sententia est Rupertij Turicensis in *Leuiticum* lib. 2. cap. 36. & in *Matthæum* lib. 10. cap. 26. super illa verba: *Scitis quia post biduum Pascha fiet*. asserentis fuisse veterem Iudæorum traditionem, ante Christi Domini aduentum: vt quando dies festus Paschæ in feriam sextam cadebat, transferretur in diem sabbati proxime sequentis: ne duo festi dies, in quibus operari non liceat, continuarentur, quod Iudæis nimium graue, & durum esset. Et proinde ait, eo anno feriam sextam fuisse diem profestum, & diem festum Paschæ iuxta veterem Traditionem, in diem sabbati fuisse translatum. Sed quamuis dies festus Paschæ in sabbatum transferebatur, esus tamen agni Paschalis minime differebatur, sed Luna decima quarta inter duas vespertas, instituto legis, immolabatur agnus & comedebatur: nec enim causa suberat differendi in alium diem esum agni, erat tamen legitima causa diem festum Paschæ transferendi. Itaque Rupertus fatetur Christum & Iudæos eodem die comedisse agnum, & panes azymos, quia feria quinta ad vespertam, fuit decima quarta Luna primi mensis: ait tamen, feriam sextam, diem profestum fuisse, cum deberet coli dies festus Paschæ, qui in sabbatum est relictus, & propterea eo die licuisse Iudæis opera facere, quæ feruilia dicuntur, & verè itidem scripsisse Ioannem de vltima eadem Dominica: Ante diem festum Sic Rupert.

Cæterum hæc sententia quamuis à Græcorum opinione plurimum differat, mihi non placet, & eam merito confutauit Francolinus *Tractat de Tempore Horæ Canon. cap. 52*. Nam huiusmodi festorum translationes solum ex Rabinorum libris colliguntur, non è sacris litteris: & Iosephus lib. 2. *Antiquit. cap. 13* nihil harum translationum meminit: & ex post Christi Domini mortem videntur à Iudæis constitutæ.

Tertia sententia est Pauli Burgeni in *Additionibus ad Tyrannum*, *Matth. 26*. quam multi Theologi nostri sæculi amplexati sunt, videlicet Ioannes Henzenius in *Præfat. commentarij. Euthymij super Euangelia*; Gagnacius in *illud Ioan. 18*. Et ipsi non introierunt in Prætorium. Iansen. in *Concord. Euangelica* cap. 128. Ambros. Catharinus lib. 2. *Annos in Cæteranum super illud Mar. 14*. Quando Pascha immolabatur. Eandem sententiam sequuntur Ioan. Lucid. in *Opus. de vltimo die Passonis Christi*. 9. Onuphrius lib. 2. *Commentarij de festis*. Scultetus in *Chronologia in principio*, & alij quos refert Francolinus in *Tractat de Tempore Horæ Canon. cap. 51. nu. 3*.

Quorum omnium sententia; est fuisse veterem Iudæorum traditionem, vt nunquam Pascha, si incidere in secundam, quartam, vel sextam feriam, eo die celebraretur, sed transferretur in diem proxime sequentem. Vnde aiunt, eo anno Pascha incidisse in feriam sextam; & propterea Iudæos suorum Maiorum traditionem seruantes, in sabbatum translulisse; Christum vero cum discipulis agnum feria quinta ad vespertam comedisse, quia legem, non traditionem veterem seruauit, maluit enim legislationem habere quam traditionis humanæ. Et ita mortuus est eodem die, quo Legis instituto agnus Paschalis im-

Azer. *Instit. Moral. Pars 2.*

molari debebat, vt typo & figuræ veritas responderet. Hæc Burgensis & aliorum sententia ab opinione Rupertij eo solo differt, quod secundum Burgensem Iudæi tum esum agni, tum festum Paschæ in sabbatum reiecerunt iuxta veterem maiorum traditionem: at secundum Rupertum dies festus Paschæ in sabbatum est translatus; agnum vero eadem vespere quæ Christus, ceteri Iudæi immolauerunt & comederunt.

Sed hæc opinio multis argumentis refellitur à Soto in 4. *dist. 9. q. 1. ar. 4.* & à Francolino in *tract. citato de Horæ Canonica* c. 52. 53. 54. Profecto nulla ratione mihi placent huiusmodi festorum apud Hebræos translationes, quoniam vt supra iam dixi, nulla sacrarum litterarum auctoritate comprobantur: sed solum ex libris Rabinorum, aut traditionibus Iudæorum post Christi Domini mortem habentur: vnde recentes sunt Iudæorum traditiones nullo Legis testimonio suffultæ.

Superfunt duæ sententiæ discutiendæ: de quibus dicam breuiter, vtra sit probabilior, verior, & sacris litteris magis consentanea. Vna sententia est Scholasticorum Theologorum communi consensu recepta, Iudæos agnum Paschalem edisse: feria quinta ad vespertam, in qua etiam Christus comederat; & in feria sexta celebrasse diem festum Paschæ, in quo die occisus est Christus? (ac proinde in die festo Paschæ, nimirum in decima quinta Luna mortuum fuisse) & in decima quarta ad vespertam, hoc est, ad finem & exitum illius, agnum comedisse Paschalem, ac venerabile Eucharistiæ Sacramentum instituisse. Contra hanc opinionem quatuor vel quinque argumenta obijciuntur, in quibus reuera difficultas inest. Nam si dies festus in feria sexta agebatur, quomodo licuit Iudæis accusare, condemnare, arguere, in crucem agere, è cruce tollere, sepelire, aromata comparare? Deinde, quomodo dixit Ioannes: *Ante diem festum Paschæ*: cum inchoatus Paschæ dies iam esset Christo cum discipulis conueniente eo quod festi dies colebatur ab vna vespere ad alteram. Quomodo item dicit Euangelista de feria sexta loquens: *erat parasceue Paschæ*? Insuper si in feriam sextam incidit dies festus Paschæ: ergo in sabbatum cecidit Luna decima sexta. Sed *Leuit. 25*. ab altero die post Pascha, qui erat decima sexta Luna primi mensis, computari incipiebant septem hebdomadæ integræ, quæ conficiunt quadraginta nouem dies, & qui quægesimo die proxime sequenti colebatur Pentecostes celebrata: ergo eo anno Pentecostes dies festus incidit in diem sabbati: nam si numerentur ab vno sabbato septem hebdomadæ complentes quadraginta nouem dies, finiuntur in feria sexta, & dies sabbati proxime sequens erit quinquagesimus: at Ecclesia celebrat Pentecosten in die Dominico: igitur eo die Spiritus sanctus in Apostolos descendit: & proinde septem hebdomadæ eo anno inchoatæ sunt à die Dominica proxime sequenti diem festum Paschæ, quem diem Iudæi colebant. Postremo, quo modo dicit Ioannes cap. 18. de Iudæis *Non introierunt in Prætorium, vt non contaminarentur, sed vt manducarent Pascha*? & quo modo veritas figuræ responderet, si Christus Dominus verus agnus passus, & mortuus est Luna decima quinta? cum tamen agnus typicus Luna quarta decima immolaretur ex Lege? & quo modo dixerunt Iudæi: *Non in die festo, si in festo die Christum occiderunt*? Verum ad hæc argumenta, vt prædixi, Theologi haud ita facile, vt dicitur inferius respondent: quippe quæ magnum eis negocium fa-

cessunt, hæc itaque est sententia Scholasticæ. Sic enim docent Alexander 4. p. q. 10. *memb. 4. ar. 1. §. 3.* Albert in 4. *dist. 11. art. 5.* Thoin 3 p. q. 46 ar. 9. ad 1. & 4. *dist. 11. art. 2. q. 2. ar. 2. q. 3.* & 4. *contra Gen. cap. 69.* Episcopus. *contra errores Græcorum prope finem* Bonauent in 4. *dist. 11. part. 2. art. 2. q. 1.* Richard. in 4. *dist. 11. art. 2. q. 3.* Scorius in 4. d. 11. q. 6. Duran 4. d. 11. q. 4. *nu. 10.* Argen. in 4. *dist. 11. q. 1. art. 1. a. 1. concis. 3.* Gabriel super *Canonem Missæ lect. 34.* sic etiam Innocent. III. lib. 4. de *Mysterijs Missæ* cap. 4. Altifod. lib. 4. *tractat. 5. q. 7.* Auctor Historiæ Scholasticæ in *Hi-*

Ioan. 13

Idem 18.

B

for.

lunt, Seruatatem Azymorum tempore passum fuisse, cum celebre apud Iudæos ageretur festum, vt ostenderent illi, quod in diebus festis in eade & sanguine polluerent. Augustinus Tract. 50. in Ioannem in principio super illud Ioan. 11. Proximum autem erat Pascha Iudæorum. Illi, inquit, diem festum Iudæi cruentum habere Domini sanguine voluerunt: illo die festo occisus est agnus, qui vobis eundem diem festum suo sanguine conferauit: Idem quoque glossa interlinearis, dum explicat illud Psal. 73. Et gloriati sunt qui oderunt te in medio solennitatis. Postremo Dionysius in Epist. ad Polycarpum, que est 7. Et in Ep. 11 ad Apolloniam refert, Lunam fuisse plenissimam, cum Christus est a Iudæis occisus: ergo erat Luna quinta decima.

Pro secunda sententia facere videntur in primis Augustinus in lib. *Questionum ex utroque testamento* q. 106. vbi ait: [Inter principium ergo & claritatem, quia illuminatus est mundus, Saluator noster & passus est, & resurrexit, quia quarta decima Luna passus est, prima die resurrexit, qui ideo Dominicus dicitur] Oros. lib. 7. cap. 4. [Eadem quoque die ad horam sextam sol in totum obscuratus, terraque nox subito obducta terris est, & sicut prædictum est.

Inpiague aternam timuerunt secula noctem.

Vsq; adeo autem neque Lunam lumini solis, neque nubes obstitisse manifestum est; vt decima quarta ea die, Lunam tota cæli regione interiecta longissime à conspectu solis abfuisse, & stellæ tunc diurnis horis; vel potius in illa horrenda nocte toto cælo fulsisse referatur; Anselmus in *Matthæi*: c. 27. super illa verba: Altera autem die, que est post Parasceuen Inuenimus, inquit, in ipso anno, quo Dominus crucifixus est; iuxta Lunares annos octauo idus Martij fuisse Neomeniam, id est, noua Luna principium, & iuxta Hebræos, ipsius anni principium: Et duodecima Kalend. Aprilis in ipso vernali Equinoctio sexta feria, Luna decima quarta ferua Pascha Hebræorum fuisse, vt eo die Agnus Dei pro salute hominum in cruce pendaret, qua die agnus in liberatione populi occidi iussus est, ipsa sua morte dividere videtur inter lucem & tenebras, hoc est inter fideles & infideles. Item lib. 4. ca. 23. videtur aperte docere, Christum passum esse in ea Luna, eo die, tempore; in quibus Pascha imperatum fuerat à Mose Epiphani. *Hæresi* 50. oportebat, ait, Christum in decima quarta die secundum Legem, vt desinat apud ipsos lumen, quod inflammat ipsos secundum Legem orto Sole, & Luna splendorem vident. Hæresi quoque 51. testatur, Christum Dominum Luna decima quarta passum fuisse. Idem quoque videtur dicere Origenes tract. 35. dum explicat illa verba: Scitis quia post biduum Pascha fiet, Chryost. hom. 82. in Ioan. super illud: Et post non introierunt in Prætorium: Et Pascha intelligitur inquit, vel tota solemnitas septem dierum, vel agnus Paschalis quem eo die confecturi erant. Christus autem pridie fecerat Pascha vt referatur eadem suam in parasceuen, quando Pascha secundam antiquam institutionem celebrandum erat. Eadem prope verba habet Theophylactus in Ioan. 18. explanans illa verba. Et non introierunt in Prætorium: Et super *Matth.* 27. in explanatione illorum verborum: A sexta autem hora tenebre factæ sunt: Tenebræ, inquit, factæ non erant iuxta naturam diuinam, vt ex eis ipsi soli naturæ alter factæ: neque enim quando est decima quarta Luna, sit solis deliquitum: cum autem crucifigeretur, omnino decima quarta Luna erat: Pascha enim Hebræorum tunc fiebat. Et Cyrillus lib. 12. in Ioann. cap. 2. in illud: Non introierunt in Prætorium: ait, Quia Pascha iam celebrata erat, ne eade hominis ipsi macularetur. Francol. n. strac. de *beat. Canon.* cap. 67. qui tantum primam opinionem probabilem putat, interpretatur Epiphanium, & alios Patres, qui tradiderunt Christum Luna quarta decima mortuum fuisse, ita vt sententia eorum fuerit, occisum esse Christum Luna quartæ decima completa & transacta, sed reuera hæc interpretatio, vt patet, sensum prædictorum Patrum euerit: nam pertinere est, ac si diceretur, Christum mortuum esse Luna quinta decima.

Alij, qui defendunt secundam sententiam, aiunt, Ambrosium, Bedam, & alios Patres qui dicunt Christum interfe-

ctum esse Luna quinta decima, & in die festo Paschatis id dixisse, quia in feria sexta, in qua est Christus inortuus, cepit ad vesperam eius ferie Luna quinta decima, & plenissima, & dies festus Paschatis Ego certe, quamuis quidam putent probabilem esse secundam sententiam, probabiliorem & verioram tamen existimo primam, nec in hac controuersia arbitror esse à communi Theologorum opinionem recedendum: quod ita probo. Nam eum probabile sit, Legem cum præcipit *Exod.* 12. *Leuit.* 23. Luna decima quarta ad vesperam agnum typicum immolari & edi, loqui de vespera, quæ Lunam decimam quartam inchoabat: probabilius tamen est loqui de vespera, in qua Luna quarta decima claudebatur: quoniam probabile quidem est apud Hebræos, cum festos & sacros, tum etiam profestos & profanos dies, numerari solitos ab vna vespera ad alteram: ita vt vespera prima ad diem sequentem pertineret, eo quod ab ea dies incipiat, & secunda vespera, quæ diem præcedentem claudit & terminat, non ad eum diem spectet, sed ad sequentem quem inchoat; & probabilius tamen mihi videtur, festos quidem dies apud Hebræos, iuxta id quod habetur *Leuit.* *vigesimo tertio*, numerari à vespera in vesperam, ac dies profestos non item: ac proinde eos dies vnâ tantum vesperam habere; videlicet eam, in qua dies finitur & desinit: Et cum in Lege dicitur: *Agnum immolabis Luna decima quarta ad vesperam*; sensus est ad vesperam, quæ eam Lunam finit & claudit: Et quia in Luna decima quinta proxime sequenti erit dies festus Paschatis, Luna decima quarta vespera erit finis illius diei, qui erat dies profestus, & initium diei proxime sequentis festi. Quare cum in lege aliquid factum esse dicitur ad vesperam alicuius diei profani, nisi aliud exprimat, intelligitur factum esse in vespera, in qua dies ille terminatur: sicut cum nos dicimus aliquid factum esse in sabbato, aut Dominica die ad vesperam intelligimus factum in vespera, in qua finitur sabbatum aut Dominica, non ea, in qua incipit sabbatum; aut Dominica. Ex his perspicitur, Christum & Iudæos agnum Paschalem comedisse Luna decima quarta ad vesperam, videlicet eam, quæ eam Lunam terminauit, & quæ inchoauit diei festum proxime sequentem in Luna decima quinta. Et quamuis ita dicendum existimo, nihil tamen est in vtraque sententia, quod cum Scripturis factis, aut cum Scriptorum Patrum testimonijs pugare videatur.

Secunda opinio, vt eius auctores aiunt, in quibusdam maxime conuenit cum Historia Evangelica. Nam Ioannes dixit: *Ante diem festum Pascha*: quia Christus, inquit, cenauit ad vesperam ferie quinta, à qua incipiebat Luna decima quarta, qui dies erat profestus proxime præcedens diem festum Paschalem, qui celebratur Luna decima quinta: & hæc cepit à vespera ferie sextæ, continuata vsque ad vesperam sabbati proxime sequentis. Item omnes Evangelistæ, aiunt huius opinionis pariter, nullo negotio conciliantur. *Matthæus* enim cap. 26. com. ait: *Prima die Azymorum accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes, Vbi vis paremus tibi commedere Pascha?* Marcus vero 14. *Primo die Azymorum quando Pascha immolabant.* Lucas cap. 22. *Veniit dies Azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha:* hæc omnia intelliguntur non de primo die Azymorum festo, sed pro festo; hoc est, non de Luna decima quinta, sed decima quarta. Azymi enim panes incipiebant comedi à decima quarta Luna, die quidem profesto: nam decima quinta Luna erat dies primus Azymorum; sed festus: *Exod.* enim 12. sic dicitur: *Primo mense quarta decima die mensis ad vesperam comeditis azyma vsque ad diem vigesimum primum eiusdem mensis ad vesperam:* ergo azymorum eius per octo dies durabat quod expresse Iosephus lib. 2. *Antiquit.* 13. prope finem tradidit, vbi ait: *Vnde et in memoriam illius inopia festiuitatem octo dierum agimus, quæ dicitur, Azymorum.* Sic ibi.

Cum vero Scriptura dicit ibidem *Exod.* nempe 12. & *Leuit.* 23. *Septem diebus azyma comeditis, & dies primus erit celeberrimus.* Loquitur de diebus Paschalibus Azymorum, qui septem erant, nimirum postquam immolatus fuerat

Ex. 11.

agnus, quem comederat die precedenti, & primus & ultim^{us} illorum septem, erant festi, & interiecti quinque profesti. Tres igitur Evangelistae Matthaeus, Marcus, & Lucas loquuntur de primo die Azymorum, in quo agnus immolabatur ad vespeream, & per familias edebatur. Ioannes vero, cum ait: *Ante diem festum Paschae*: declaravit illum diem fuisse quidem primum simpliciter Azymorum, sed non festum; ac propterea in eo die fuit licitum Iudaeis facere opera feruilia.

Congruit etiam haec opinio, ut docent eius defensores cum eo quod Luc scribit Act. 2. *Cum compleverentur dies Pentecostes*: fuit enim ille dies Dominicus, sicut cum coluit semper & colit Ecclesia; quoniam dies festus Paschae Iudaeorum eo anno in sabbatum incidit, & septem hebdomadae computari coeperunt, institutis Legis a die Dominico proxime sequenti, & non ab ipso die Paschae, & ita desierunt in sabbatum diem quadragesimum nonum, & in die Dominico proxime sequenti fuit festus quinquagesimus Pentecostes.

Conuenit item cum eo quod dicit Ioannes; *Erat magnus dies illi sabbati*: nimirum quia in eo sabbato celebratur dies festus Paschae. Et congruit cum eo quod idem Ioannes ait: *Erat Parasceue Pascha*. Insuper cohaeret maxime cum eo, quod dicit Iosephus lib. 2. *Antiqui. cap. 13. Cum autem illucesceret quarta decima dies, omnes ad egressum tendentes & immolantes sanguinem domus propriae byssopi frondibus emundabant*. Ergo secundum Iosephum, agnus immolabatur Luna quarta decima incipiente ad vespeream eius diei, non ad vespeream, quae eum diem terminabat. Postremo consentit plurimum cum eo, quod narrat historia Evangelica; videlicet, Iudaeos non solum impios, sed etiam eos qui pii erant, in feria quinta fecisse multa opera, quae in die festo fieri non poterant.

Ceterum contra hanc secundam sententiam multa obijciuntur: Primum est, illud Ioan. 18. *Non introierunt in Praetorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha*: quod etiam argumentum communem Theologorum sententiam labefactare videtur. Respondet eius Patroni, nomine Paschae ibi non intelligi agnum Paschalem, quem Iudaei ante comederant instituto legis, Luna quarta decima ad vespeream: sed agnos siue arietes, quos iussu Dei mane & vespere per totos illos dies Azymorum immolare oportebat, quibus etiam Iudaei vescerantur; & non nisi mundi. Unde Iudaei statim atque Christum cruci affixerunt, discessuri erant, & immolaturi Deo agnos siue arietes tanquam sacrificium vespertinum: qui, ut paulo ante dixi, quoniam per dies Azymorum macerabantur, Pascha, id est, Paschales vocabantur: quod superius sacrarum literarum testimonij comprobauimus. Deinde & illud obijci potest contra secundam sententiam, quod in Evangelij habetur, Christum esse mortuum in die festo, quoniam Iudaeis dicebat Pilatus: *festum autem consuetudo vobis, ut vnum dimittam vobis in Pascha, siue in die festo*: I ergo festus erat ille dies, in quo Christus est mortuus. Respondebunt Auctores illius sententiae: *Erat Pascha, quia dies festus agebatur*. Rursus dimitti solebat vnus de carcere, quia erat ante diem festum Paschae: qui vero liberabatur, dimitti dicebatur in festo, quoniam ob cultum, & honorem diei festi proxime sequentis soluebatur a vinculis: sicut nunc etiam alicubi in periculo certi diei festi aliquis capitis sententia damnatus, solet vita donari de carcere liberatus; ut ipsum diem festum summa animi cum laetitia transigat.

Tertio obijciuntur contra eandem secundam opinionem, Quod Christus Dominus passus, & mortuus fuerit in die festo Azymorum siue Paschalis iuxta communem sententiam Patrum: nam, ut supra dixi, id testatur Origenes, Tertullia, Clemens, Chryso. Cyrillus, Augustinus, Beda, Anselmus; aiunt enim fuisse occisum primo die Azymorum, cum pridie cum discipulis coenasset. Sed argumentum diluunt Auctores secundae sententiae in hunc modum: *Christi typus & vmbra fuit ille agnus legalis; quare sicut agnus*

Luna quarta decima occidebatur, & die profesto non festo, pridie, tamen diei festi Paschalis; sic etiam occisus est Christus verus agnus Luna decima quarta, & pridie Paschalis, hoc est ante diem festum Paschae: & Patres primo die Azymorum aiunt Christum occisum: quod etiam secunda opinio fatetur. Sed is dies erat decima quarta Luna, & proinde veritas respondet vmbrae, & typo; & figurae: nam agnus legalis decima quarta, non decima quinta Luna macerabatur. Postremo id opponi contra secundam sententiam solet quod apud Iudaeos dies festi computari incipiunt ab vna vespere vsque ad alteram sequentem, sed non dies profesti: ergo vespere Luna quarta decima, in qua Lex iubebat agnum occidi, erat finis & terminus diei profesti, qualis erat decima quarta Luna, initium tamen diei festi, qualis erat Luna quinta decima. Item haec phrasys: *Ad vespeream certum diei quippiam esse factum*; significat vespeream, quae illum diem claudit, non eam, quae eum diem inchoat. Respondent defensores eiusdem sententiae, *Leuit. 23. expressim sabbata, id est, festos dies numerari a vespere ad vespeream*: nihilominus tamen *Gen. 1.* loquens Moses generatim de omni die, dixit: *factum est vespere, & mane dies vnus*; id est, primus. Constat quidem Basilium, Ambrosium, & Bedam, dum hunc Genesis locum exponunt, vespeream intelligere eam in qua finitur, & definit dies ciuiliis ab ortu vsque ad occasum solis: Et (mane) interpretari illud, quod claudit ac terminat noctem, non quod inchoat ciuilem diem. Ita vt sensus sit: *Factus est dies ciuiliis ab ortu lucis vsque ad occasum*: & nox, quae terminatur ortu diei sequentis, & fuit dies naturalis viginti quatuor horarum. Nihilominus tamen probabile videtur, Mosem esse locutum more suae gentis, quae numerabat dies naturales quoslibet a vespere vnus diei vsque ad alteram diei sequentis. Si queras ab his Auctoribus, cur igitur Lex expressit, uti dies festi numerarentur a vespere ad vespeream, si omnes illi dies ita de more numerabantur? Respondent non id expressisse Legem tanquam quid nouum, & proprium dierum festorum; sed quod erat omnium commune indicasse. Ex quo fit, inquit, ut phrasys illa *Ad vespeream*, aliquando significet vespeream, vnde incipit dies sequens; aliquando vespeream, in qua dies praecedens terminatur & definit, prout Scripturae verba quae antecedunt, vel sequuntur, exigunt.

Haec dicta sunt, ut secunda opinio, quae probabilis quibusdam videtur, probe intelligatur. sed quia, ut dixi, prima sententia tenenda est, oportet quae contra eam sunt argumenta diluere. Ad illud quod obijciuntur ex Ioanne: *Erat Parasceue Paschale*: Respondeo, Augustinum lib. 3. *de Confes. Euang. c. 13.* id explicare sic: erat praeparatio immolationis Domini, qui est verum Pascha. Sic etiam exponit *Tract. 107. in Ioan.* Meo iudicio, sensus hic est: erat Parasceue non quolibet, sed Paschae, id est, Paschalis temporis: ac si diceret, erat Parasceue, quae incidit in Paschale tempus. Illud item ex Ioanne: *Erat magnus ille dies sabbati*, dictum est, non quia dies festus Paschalis incidit in illud Sabbatum, sed quia incidit in Paschale tempus, & in vnum diem Azymorum. Nam quamuis non omnes dies Azymorum festi erant, at erant tamen omnes celebres, quia incurrebant in Paschale tempus, in quo Paschales victimae mane & vespere macerabantur. Ad illud etiam Ioannis: *Ante diem festi Paschae*: Respondeo, id dixisse Ioan. de vespere, & nocte in qua coenauit Dominus, quae tamen ad diem festum Paschalis proxime sequentem pertinebat, eo quod dies festi colebantur a vespere in vespeream: at erat vespere, & nox, quae anteedebat diem festum Paschalis non naturalem, sed ciuilem. Dies naturalis constat viginti quatuor horis, & incipit a vespere, & durat vsque ad alteram vespeream: dies ciuiliis incipit ab ortu solis, & in solis occasu finitur. Insuper impij Iudaei in die festo multa feruilia opera fecerunt, quia putabant se obsequium praestare Deo, accufando & damnando Christum filium foeminae, & alij Iudaei religiosi crediderunt se praestare iure posse opera quae fecerunt, quia erant opera, & officia pietatis, & charitatis in Christum: &

nihil-

Ioan. 18.
Luc. 23.
Mar. 15
Marc.
27.

Ioan. 11.

nihilominus siluerunt toto Sabbato, hoc est, cessarunt ab his operibus, quia ea opera differre commode potuerunt, donec sabbatum prateriret. Ad illud quod obijciuntur. Iudeos primum dixisse: *Ne in die festo, &c.* & tamen in die festo occiderunt Christum: Respondeo, non id dixisse eos ob cultum die festi, sed ne (vt ait Euangelista) tumultus fieret in populo, postea vero nacti occasionem, mutato consilio, in die festo occiderunt, ne occasionem perdendi Christum amitterent, & quia adeo erant rabie in Christum accensu, vt voluerint necem eius amplius differre. Item veritas eum figuram confensit: quia vespere, in qua typicus agnus immolabatur, erat finis Lunae decimae quartae, & proinde pertinebat ad diem quintam decimam proximae sequentem. Ad vltimum de Pentecoste, inferius respondebo.

Ad illud quod ex Iosepho obijciuntur, Respondeo, illum ita dixisse: cum illucesceret quarta decima Luna, omnes sacrificabant, quorum verborum sensus est: non quod initio Lunae quartae decimae sacrificassent, sed quod cum Luna quarta decima adueniret, immolabant agnum tempore debito & legitimo. Et cum dicit, celebritatem Azy-morum agi per octo dies: hoc ideo dicit, quia finem huius quartae decimae pro vno die accipit, videlicet partem diei pro diem Iudaei ex legis praefecti pro azy-mis panibus vltimi incipiebant a fine Lunae quartae decimae vsque ad exitum Lunae vigesimae primae.

Secundo quaeritur, Quo mense, vt supputant Latini, & quoto die mensis Christus Dominus fuerit mortuus? Cōstantes est veterum Patrum sententia, eum mortuum fuisse mense Martio: & quamuis Ioannes Lucidus de die vero pass. Christi, & alij iuniores doctissimi Astronomi, & Chronologi cum Abulensi in defensorio par. 2. cap. 13. & 16. sentiant, extinctum Dominum fuisse mense Aprili, at dicunt mortuum fuisse in die Lunae pertinentis ad mensem Martium, hoc est, in Luna Martij, id est, decima quarta, vel decima quinta Luna Martij post Aequinoctium vernū. Sed certe non bene isti recentiores cum antiquis Patribus conueniunt, qui expresse dicunt Christum mortuum fuisse in mense Martio, vt tradit Iren. lib. 2. cap. 39. Epiphanius haer. 51. Tertulianus lib. contra Iudaos ca. 8. Quidam eorum restantur id contigisse 25. Martij alij die 26. alij vero 23. die & olim non bene audiuit Abulensis, eo quod scripserit Dominum mortem passum esse die tertia Aprilis, quod in eo contradiceret omnibus Patribus, qui asserunt mortuum esse in Martio: ac propterea Defensorium scripsit postea satis diffusum & longū, quo se ipsum tueretur. Quare quidam existimant, non esse quoddam communi veterum Patrum sententia recedamus. Vnde laudabilis, inquit, viguit semper praefectum in Italia consuetudo, vt sextae quaeque feriae Martij celebres, & quasi sanctae habeantur. Nihilominus tamen, vt alij putant iuniores, est valde probabilis opinio asserentium Christum Dominum mortuum fuisse die tertia Aprilis. A trigesimo namque anno Christi secundum computationem Hebraicam, & tabulas Astronomicas, vsque ad quadragesimum nunquam inuenitur Luna quinta decima Kalendis Aprilis, in sexta feria. Evt Paulus Madelburgensis Episcopus Forosemprensis, vir peritissimus, & diligentissimus annorum vitae Christi supputator ait: Computatis omnibus Lunationibus tempore vitae Christi, & vltimis per plures annos, a primo anno Natiuitatis Christi vsque ad sexagesimum nunquam incidit Iudaeorum Pascha 8. Kalendis Aprilis in sextam feriam. Sic etiam Abulensis, & Ioannes Lucidus locis citatis. Verum secundum opinionem veterum Patrum difficultas est, Quoto die Martij Dominus fuerit peremptus? Hanc quaestionem disputat Francolinus Tract. de tempore. Horum Canon. cap. 73. & 74. vbi recenset multorum sententias. B. Augustinus lib. 4. de Trinitate cap. 5. ait Christum mortuum esse octauo Kalendas Aprilis eo videlicet die, quo est in vero Virginis conceptus, nimirum die vigesima quinta Martij id quoque testatur lib. 18. de Ciuit. Dei, c. ult. & lib. Quaestionum octoginta trium quae. 56.

Az. or. Instit. Moral. Pars 2.

Et serm. 22. de Tempore, qui est 18. de Natali Domini, ait: Christum mortuum esse in Aequinoctio verno. Chrysostronus in Sermon. de Natiuitate Ioannis Baptistae dicit, Cruci affixum esse octauo Kalendas Aprilis, & eodem die fuisse conceptum. Episcopi in Synodo, quam celebrauit Theophylus Episcopus Caesariensis in Palaestina, quae habetur inter opera Bedae Tom. 2. ad finem, aibnt mortuum esse Christum octauo Kalen. April. id est, die 25. Martij. sic etiam Tertulianus lib. contra Iudaos ca. 8. Beda in libro de Ratione Temporum c. 28. vbi dicit: *Per plures Ecclesiae Magistri tradiderunt, 8. Kalendas Aprilis Dominum conceptum, & passum in Aequinoctio verno.* & cap. 45. Quod autem octauo Kalendas Aprilis crucifixus, sexto Calendarum Aprilium die resurrexerit, multorum late Doctorum constat sententia vulgatum. S. Thom. in Ioannem cap. 2. lect. 3. super illa verba *Quadragesima sex annis, &c.* Durandus in Rationali Diuino officiorum lib. 6. cap. 77. n. 28. & cap. 86. n. 11. & li. 7. cap. 9. n. 3. Antonin. Par. 1. tit. 5. c. 5. V. Iuar. Beda, & caeteri Auctores, qui Martyrologia scripserunt, habent. In die vigesimo quinto Martij Passio Domini nostri: Alij crediderunt. Christum mortuum fuisse die 23. Martij. Sic Lactantius lib. quart. Diuina. Institut. cap. 10. ad finem, vbi sic ait. [Ante diem decimum Calendarum Aprilium Iudaei Christum Cruci affixerunt], ac si diceret: decimo Kalendas Apriles, hoc est, die 23. Martij, quamuis alij codices habeant, ad septimum Calendarum Aprilium id est, septimo Kalendas Apriles, nimirum die 26. Martij. Theophylus Caesariensis in Palaestina Episcopus inter praedicta opera Bedae. Ipse quoque Beda in libro de sex Aetatibus Mundi, & in lib. de Ratione temporum cap. 65. Ado Viennen. in Breuiario chronicorum, Aetate 1. in principio. Anselmus lib. 2. de Imagine mundi ca. 17. vbi ait: Christum comedisse Pascha cum Iudaeis 11. Kalendas Apriles. id est, die 22. Martij, & 10. Calend. Apriles mortuum fuisse, hoc est, die 23. Martij, & 18. Calend. Apriles resurrexisse, videlicet, die 25. Martij: & probatibi, DOMINVM non fuisse passum 8. Calend. Apriles, qua die, inquit, 25. Martij erat tunc Aequinoctium secundum Auctores, qui dicunt mortuum esse 8. Calend. April. & passus est Dominus Luna 14. ergo ante Aequinoctium Pascha comedit, quod dicendum non est. Caeterum iuxta sententiam secundam recentiorum, constat Christum Dominum mortuum esse die tertia Aprilis, & resurrexisse 5. die Aprilis. Sic Abulensis in defensorio par. 2. cap. 13. & cap. 16. Ioannes Lucidus in Opusculo de vero die passionis Dominicae cap. 9. & 12. hoc probat, quia eo anno, quo passus est Christus Luna decima quinta primi mensis post Aequinoctium, in qua extinctus est Christus, incidit in sextam feriam, hoc est, in diem Veneris, vt constat ex Astronomicis supputationibus, & tamen eodem anno Luna decima quinta non potuit incidere in diem 25. aut 26. aut 23. Martij, & simul in diem Veneris, vt patet ex eisdem Astronomicis supputationibus.

Non videtur reuocanda sententia veterum Patrum: Difficile profecto est certo, & euidenter colligere, quae sit in hac parte vera sententia: cum hinc Astronomicae supputationes indicent, interemptum fuisse Dominum nostrum die 3. Aprilis; illinc vero omnes veteres communiter crediderint mortuum esse die 26. vel 25. vel 23. Martij. Quorum sententia tunc certior erit, eum ostensum ab aliquo fuerit, in Astronomicis supputationibus fortassis errorem contigisse culpa, vel negligentia eorum, qui eas collegerunt. Ego cum omnibus antiquis Patribus dicendum existimo, Christum Dominum extinctum fuisse die 25. vel 23. Martij: Quidquid sit, certum est, Dominum mortem sustinuisse die Veneris: Nam Matth. 27. dicitur, eum cruci affixum esse, & sepultum in die Parasceues, & Marcus cap. 15. ait: *Quod est ante sabbatum, & Lucas cap. 23. erat, inquit, Parasceues & sabbatum illucescebat, & Ioannes cap. 19. scribit, depositum esse de Cruce Dominum, ne in Cruce sabbato maneret, & Ecclesia qualiter cuiusque hebdomadae sexta Feria ieiunium semiplenum colit, ob passionis dominicae memoriam.*

Verum vero sexta illa feria fuerit dies 25. an vero 23.

Martij variant veteres Patres. Sed secundum tabulas & supputationes Astronomicas, nec hæc, nec illa esse potuit: fuit enim tertia die Aprilis. Siue hoc autem, siue illud dixerimus, sciendum est, Christum secundum legem Pascha comedisse, non ante Equinoctium, sed Luna decima quarta, quæ incidit vel in Equinoctium, vel proxime, vel aliquot diebus post ipsum: itaque si mortuus est die vigesima quint. Martij, videlicet 8. Calen. Aprilis, cum Dissepulis cœnauit die 24. Martij, in qua vel erat Equinoctium, vel proxime diem illam præcellerat, ita ut fuerit Equinoctium die 23. Martij. Si vero passus est decimo Calen. Aprilis, hoc est, die 23. Martij, cœnauit vndecimo Cal. Aprilis, id est, die 22. Martij in quam vel iniecerat Equinoctium, vel in diem vigesimam primam incurrerat. At si in cruce obiit tertia die Aprilis, Equinoctium aliquod ante diebus existerat.

CAP. VII.

De eadem re alia questiones diluuntur.

Primo quaeritur, Quota hora Dominicæ diei CHRISTUS Dominus resurrexit? Duæ sunt opiniones: Prima dicit resurrexisse media nocte in Dominica die, hoc est, scilicet post sextam horam noctis. Sic Euthymius in *Matth. vigesimo octavo illis verbis. Et ecce terra motus factus est magnus.* & ait sensisse omnes Patres, & doctores, videlicet Græcos Sic Nicephor. *lib. 1. Hist. Ecclesiast. cap. 31.* Sic etiam inter Latinos Rupert. *in libr. primo de diu. offic. cap. 8. libr. quint. cap. 24. libr. 7. cap. 16. Et libr. secund. super Exod. cap. 17. Et lib. 11. in Jo. c. 13. illis verbis. Amen amen dico tibi, non cantabit gallus, &c.* Huius sententiæ videretur esse Athanasius in *libr. de exortatione, prope finem*, ita dicens: *Media nocte surgit, & laudato Dominum Deum tuum, in hac enim hora surrexit Dominus noster à mortuis.* Nyssenus in oratio prima & secunda de resurrectione. Domin. Cyrillus *lib. 12. in Ioan. cap. 44.* Victor Antiochen *in Marc. 16.* Hieronymus *Epistol. 150. ad Heliobian. q. 4.* Ambrosius *in Lucam cap. 24. explicans illa verba: Vna autem sabbati valde diluculo.* Et probat, quia veritas figuræ debuit referre. Nam ludic. 16. *Samson media nocte absulit portas orbis, & in verticem montis ascendit.*

Secunda opinio affirmat, Dominum resurrexisse mane diluculo in ipsa aurora. Sic Augustinus *lib. 4. de Trinit. cap. 6. Et in Dialogo ad Orosium quæst. 26.* Glossa ord. 1. *Machabæ. 3. illis verbis: Et elegit Lyfias Ptolomæum.* Hanc sententiam secuti sunt Scholastici Theologi Alexand. 3. p. q. 20. m. 3. artic. 3. Sanct. Thomas 3. part. quæst. 51. art. quart. quæst. 51. artic. quart. Et quæst. 53. artic. 2. ad tertium. Bonauentura 3. dist. 22. artic. prim. quæst. 3. Richard. 3. distinct. 22. artic. 3. quæst. 2. ad 2. Durand. dist. 22. q. 5. ad 3. Anton. 1. Par. Chronic. tit. 5. c. 7. Durand. in Ration. Divino. officio lib. 6. cap. 27. Gabriel. sermon. in die Pasche. quæstion. secund. Turrecrem. super Evangelia in die Pasche quæst. 1. Covarruias. libr. quart. varia. quæstio. cap. 19. numer. 9. Hæc opinio maxime congruit cum eo, quod legitur apud Marcum cap. 16. *Surgens autem in Iesus mane prima sabbati, apparuit primo Mariæ Magdalene.* Quamquam Hieronymus, Theophylactus, Euthymius & alij Græci contendunt, textum esse distinguendum sic: *Surgens autem Iesus, ut hoc loco pœnatur comma: deinde sequatur, mane prima sabbati apparuit Mariæ Magdalene, & verbum, surgens, non coniugatur, cum mane, sed potius, mane connectatur cum verbo apparuit.* Hanc demum sententiam magis consentaneam Ecclesiæ esse sensui monstrat Francolinus. *Tract. de Temp. Horar. Canon. cap. 46. n. 9. Et sequentibus, certe hæc sententia est probabilior: saltem communi consensu recepta.*

Secundo quaeritur, Quot horæ fluxerunt à morte Christi Domini vsque ad resurrectionem eius. Duæ sunt opiniones. Vna docet Christum Dominum septuaginta

duabus horis in sepulchro iacuisse, non quidem in ipsa, sed partim affectu, & voluntate Iudæorum, partim in ipsa, partim opinione discipulorum. Sic Albinus in *Libr. de Diu. offic. ca. de Cæna Dominica. Amalari. lib. de ordine Antiph. c. 44. Belech. libr. de Diu. offic. c. 101. Durand. in Rationa. libr. 6. c. 72. nu. 16.* Id probant, quia *Matth. 12. prædixit Christus se futurum in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus: at septuaginta duæ horæ efficiunt integros tres dies, & tres noctes, numerant ergo isti tempus mortis & sepulture Christi ab ea hora, in qua Iudæi Christum apprehenderunt, tunc enim primum illi eum voluntate, & animo occiderunt; & protendunt id temporis vsque ad vesperam diei Dominicæ, in qua discipuli gaufi sunt viso Domino: nam vsque ad eam horam opinione ipsorum discipulorum nondum resurrexerat à mortuis.*

Secunda sententia affirmat, quadraginta horas fluxisse à morte Domini vsque ad resurrectionem eius. Augustinus *lib. 4. de Trinitat. c. 8. ubi ait: Ab hora mortis Christi, vsque ad diluculum eius resurrectionis hora sunt quadraginta, ut etiam ipsa hora nona, in qua mortuus est, coniungatur.* *A vespera autem sepulture vsque ad diluculum triginta sex horæ sunt, scilicet nox cum die toto, & nocte tota.* Idem docet in *Dialogo ad Orosium q. 26.* sic etiam glossa ord. n. 1. *Machab. 3. 101. Et elegit Lyfias Ptolomæum.* Hanc sententiam sequuntur Scholastici Theologi, Alexander, Bonauentura, S. Thomas, Ricardus, Durandus, & alij, quos superiori quæstione citauimus: autem Christum in sepulchro iacuisse per vnum diem integrum, & duas noctes, quæ efficiunt sex & triginta horas. Et quia Christus mortuus est hora nona, ideo à morte eius computant quadraginta horas, triginta sex sepulture tribuunt, & quatuor, videlicet nonam ipsam, in qua spiritum emisit, decimam, vndecimam, duodecimam ad occasum solis tribuunt morti, & quæ Dominum resurrexit in die Dominicæ, scilicet vltima hora noctis ante solis ortum, ideo numerant quadraginta horas mortis. Hæc sententia mihi valde probatur, & conuenit cum ea consuetudine quæ est recepta, qua oramus quadraginta horas, quæ referunt nobis quadraginta horas mortis Dominicæ: Item Christus surgens à mortuis per quadraginta dies, donec in caelos ascendit, cum discipulis commoratus est, toto eo tempore sæpius apprensus eis, & eos exhilarans; & per quadraginta dies lætitia & gaudio eos perfundens; quos per quadraginta horas per suam mortem tristitia, & dolore compleuerat.

Tertio quaeritur, Quomodo intelligatur, Christum Dominum triduo fuisse in sepulchro: Hæc quæstio per se quæstio semper est visa difficilis, mihi non item. In primis Christus se futurum prædixerat in corde, hoc est, in medio terræ tribus diebus, & tribus noctibus. *Matth. 12. & Marc. 8. Matth. 16. & Luc. 9.* Quia oporteret eum multa pati, & occidi, & die tertia resurgere. Idem *Matth. 20. Mar. 10. & Luc. 18.* De hac quæstione August. *lib. 4. de Trinit. cap. 6. & lib. 3. de Doctri. Christi. cap. 35. Epistol. 49. ad Deo gratias presbyterum quæst. vlt. Et l. Quæstionum Euangel. ca. 7.* Hieronymus in *Ioan. 2. Et Matth. 12. & Callianus lib. de incarnat. 6. cap. vlt. Beda in homil. feria quarta post primam Dominicam Quadragesima, Amalarius, lib. 1. de Diu. Off. c. 12. Durandus libr. 6. Rationa. lib. c. 72. Alexander, S. Thomas, Bonauentura, Ricardus, Durandus locis supra citatis. Augustinus ita que, quem sequuntur Scholastici Theologi, ait: *Triduum illud Dominicæ sepulture, sumendum esse per synecdochem quæ pars accipi solet pro toto: ita ut Christus in sepulchro fuerit tribus diebus, & tribus noctibus. hoc est, tribus diebus naturalibus, qui constant diurnis & nocturnis horis 24. sensus itaque est: fuit Christus in sepulchro per tres dies naturales ex parte non ex toto sumptos: ita ut sexta feria cum nocte præcedentis vna dies: & quia ea die ex parte fuit in sepulchro, verum est fuisse in sepulchro per sextam feriam naturalem diem constantem viginti quatuor horis diurnis & nocturnis. Item fuit in sepulchro per totum sabbatum cum nocte præcedenti, & ita per totum illum diem naturalem absque synecdoche. Insuper nox præcedens Domi-**

nicam